

Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

Utenriksøkonomi i 2006

Norge hadde et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 366 milliarder kroner i 2006 viser foreløpige beregninger. Dette er en oppgang på 65 milliarder kroner i forhold til 2005, og det høyeste årsresultat noen gang. Den samlede eksporten av varer og tjenester var 997 milliarder kroner, mens den samlede importen var 614 milliarder kroner. Handelen med varer og tjenester overfor utlandet ga et overskudd på 383 milliarder kroner i 2006, en forbedring på 64 milliarder kroner fra 2005. Underskuddet på rente- og stønadbalansen var 18 milliarder kroner for 2006.

Økt handelsoverskudd

Handelen med varer overfor utlandet viste et overskudd på 358 milliarder kroner i 2006, en oppgang på 56 milliarder kroner fra 2005. Eksport av råolje og naturgass bidro mest til økningen i handelsoverskuddet. Det ble eksportert uraffinert petroleum for 496 milliarder kroner i 2006, mot 428 milliarder i 2005. En betydelig økning i petroleumsprisene er hovedforklaringen på den økte eksportverdien. Petroleumsprisene økte med 23 prosent, mens volumet ble redusert med 5,4 prosent.

Norge eksporterte tradisjonelle varer for 272 milliarder kroner i 2006, en økning på 18 prosent fra året før. Prisvekst var et større bidrag til verdiøkningen enn volumvekst. Blant tradisjonelle varer var det størst verdiøkning i eksport av verkstedprodukter og metaller. Verdiøkningen i verkstedprodukter skyldtes hovedsaklig en volumøkning på 18 prosent, mens prisøkning på 31 prosent forklarer mesteparten av verdiøkningen for metaller.

Norge importerte tradisjonelle varer for 404 milliarder kroner i 2006. Det var en økning på 53 milliarder kroner fra 2005. Volumøkning på 11 prosent og prisoppgang på 4,1 prosent forklarer verdioppgangen for tradisjonelle varer. Industriprodukter bidro mest til økningen i importverdien av tradisjonelle varer. Av industriproduktene var det verkstedprodukter og metaller som økte mest, med henholdsvis 22 og 7 milliarder kroner.

Overskudd på 25 milliarder for tjenestehandel

Det var et overskudd i handelen med tjenester overfor utlandet på 25 milliarder kroner i 2006, om lag 8 milliarder kroner høyere enn i 2005.

Norge eksporterte tjenester for 218 milliarder kroner i 2006, en økning på 11 prosent fra året før. Inntekter fra finans- og forretningstjenester bidro mest til økningen i samlet eksportverdi med en økning på 10 milliarder kroner fra 2005. Prisstigningen var på

Eksport og import

	Prosentvis endring fra 2005 til 2006		
	Verdi	Volum	Pris
Eksport	15,2	1,5	13,6
Tradisjonelle varer	18,3	6,5	11,1
Råolje og naturgass	16,0	-5,4	22,6
Skip, oljeplattformer og fly	-2,2	-1,4	-0,8
Tjenester	11,0	7,6	3,2
Import	12,4	9,1	3,0
Tradisjonelle varer	15,2	10,6	4,1
Råolje og naturgass	-52,2	-59,0	16,8
Skip, oljeplattformer og fly	20,8	14,7	5,3
Tjenester	7,7	7,0	0,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Driftsbalansen. Milliarder kroner

											Prosentvis endring fra 2005 til 2006		
	2005	2006	05:01	05:02	05:03	05:04	06:01	06:02	06:03	06:04	Verdi	Volum	Pris
Eksport	865,3	997,0	198,1	210,3	219,0	237,9	252,8	246,5	243,6	254,2	131,7	10,8	120,9
Tradisjonelle varer	229,6	271,7	54,7	55,8	55,7	63,3	64,7	66,4	65,7	74,8	42,1	14,3	27,8
Råolje og naturgass	427,9	496,2	96,4	100,3	109,6	121,7	135,7	123,2	120,1	117,2	68,3	-17,4	85,7
Skip, oljeplattformer og fly	11,4	11,1	1,3	5,4	3,6	1,1	2,2	1,8	3,4	3,7	-0,2	-0,1	-0,1
Tjenester	196,4	218,0	45,7	48,7	50,2	51,8	50,2	55,1	54,3	58,4	21,6	14,1	7,5
Import	546,3	613,9	121,4	137,8	142,2	145,0	140,4	149,1	156,5	167,9	67,6	49,2	18,4
Tradisjonelle varer	351,1	404,3	79,4	89,6	88,0	94,1	95,2	96,3	97,3	115,5	53,2	37,0	16,2
Råolje	3,9	1,8	0,8	0,6	0,8	1,8	0,7	0,3	0,3	0,6	-2,1	-1,7	-0,4
Skip, oljeplattformer og fly	12,0	14,5	2,4	3,0	3,1	3,5	3,3	5,6	3,9	1,8	2,5	1,5	1,0
Tjenester	179,3	193,2	38,8	44,6	50,3	45,6	41,2	47,0	55,0	50,0	13,9	12,4	1,5
Vare- og tjenestebalansen	318,9	383,2	76,7	72,5	76,8	92,9	112,4	97,4	87,1	86,3			
Rente- og stønadbalansen	-18,1	-17,5	-5,4	-18,6	-0,3	6,3	-29,9	-9,0	5,8	15,6			
Driftsbalansen	300,8	365,7	71,3	53,9	76,5	99,2	82,5	88,4	92,9	101,9			

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2,5 prosent, og volumet økte med 22 prosent for denne gruppen. Eksport av bruttofrakter var den største tjenestegruppen med en verdi på 82 milliarder kroner i 2006, mens finans- og forretningstjenester var den nest største med 52 milliarder kroner.

Total import av tjenester utgjorde 193 milliarder kroner i 2006, det var en oppgang på 14 milliarder kroner fra 2005. Volumøkningen var 7,0 prosent, og prisstigningen 0,6 prosent. Reisetrafikk, det vil si nordmenns utgifter på reise i utlandet, var det største bidraget til økningen i total tjenesteimport med en oppgang på 10 milliarder kroner fra 2005. Verdioppgangen i reisetrafikken skyldtes en økning i volum på 11 prosent, og en økning i prisene på 2,6 prosent.

Fortsatt underskudd på rente- og stønadsbalansen

På utenriksregnskapets rente- og stønadsbalanse registreres tre hovedkategorier av inntekter. Den første kategorien er lønn mottatt av nordmenn for arbeid utført i regi av utenlandske arbeidsgivere og lønn til utlendinger ansatt av norske arbeidsgivere. Eksempler på det siste er utenlandsk arbeidskraft som ansettes på korttidsoppdrag i Norge av norske bedrifter og utenlandske sjøfolk om bord på norske skip. Den andre er løpende formuesinntekt i form av renter, aksjeutbytte og andre former for utbytte, inklusiv reinvestert fortjeneste eller tilbakeholdt overskudd i datterselskaper og lignende i utlandet. Den siste kategorien er løpende inntektsoverføringer der mottaker ikke gir gjentelse, for eksempel u-hjelp og annen bistand.

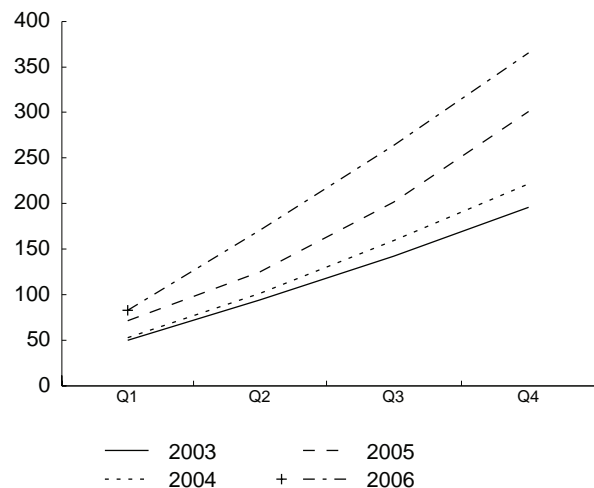
Foreløpige beregninger viser et underskudd på rente- og stønadsbalansen på 18 milliarder kroner for 2006, om lag det samme som i 2005. Høyt aksjeutbytte til utlandet i første kvartal 2006 forklarer en del av underskuddet på rente- og stønadsbalansen. Inntekter fra utlandet var i alt på 187 milliarder kroner, en oppgang på 46 milliarder kroner fra året før. Totale utgifter gikk også opp med 46 milliarder kroner, og endte på 205 milliarder kroner i 2006.

Inntekter fra Norges beholdning av utenlandske aksjer og andeler i form av aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste var 53 milliarder kroner i 2006. Det var omtrent samme nivå som året før. Samlet utbetaling til utlendinger fra tilsvarende plasseringer i Norge var 65 milliarder, en oppgang på 12 milliarder kroner fra året før. Det betyr at utenlandske selskap tok ut større aksjeutbytte i Norge, enn norske selskaper tok ut i utlandet. For renter var bildet motsatt. Norske selskap hadde større renteinntekter fra utlandet enn utlendinger hadde fra Norge. Rentetransaksjonene ga et overskudd på 25 milliarder kroner, en økning på 16 milliarder kroner fra året før.

Det øyensynlige paradoks at Norge har underskudd på rente- og stønadsbalansen samtidig som landet har

Akkumulert driftsbalanse, kvartalsvis

Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

netto fordringer på utlandet er forklart nærmere i egen boks.

Fordringer og gjeld overfor utlandet

Norges totale fordringer på utlandet var 3 819 milliarder kroner ved utgangen av 2005 i følge tall for Norges internasjonale investeringsposisjon (IIP), mens den totale utenlandsgjelden var 2 602 milliarder kroner. Norge hadde dermed en nettofordring på utlandet på 1 217 milliarder kroner ved utgangen av 2005. Ved utgangen av 2004 var nettofordringene overfor utlandet på 842 milliarder kroner. Nettofordringene utgjorde ved utgangen av 2005 om lag 63 prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP), mens den tilsvarende andel for 2004 var på om lag 49 prosent. Mens Norge har høye nettofordringer overfor utlandet har flere land som det er naturlig å sammenligne oss med, som for eksempel Sverige og Finland, nettogjeld overfor utlandet.

Ved utgangen av 2005 var det porteføljeinvesteringene som sto for den største andelen av fordringene overfor utlandet, med en andel på 50 prosent. Den sektoren som har størst porteføljeinvesteringer i utlandet er statsforvaltningen (gjennom Statens pensjonsfond – Utland). Norske direkteinvesteringer i utlandet sto for 17 prosent av fordringene. Direkteinvesteringer omfatter her bare investeringer i direkte eide foretak. Andre investeringer, hovedsakelig nordmenns plassering i lån og innskudd, utgjorde 25 prosent av Norges samlede fordringer overfor utlandet på samme tidspunkt. De internasjonale reservene, som for det meste består av Norges Banks valutareserver, utgjorde 8 prosent av fordringene overfor utlandet ved utgangen av 2005.

Utlendingers porteføljeinvesteringer i Norge utgjorde 41 prosent av Norges gjeld til utlandet ved utgangen

Utenriksregnskap

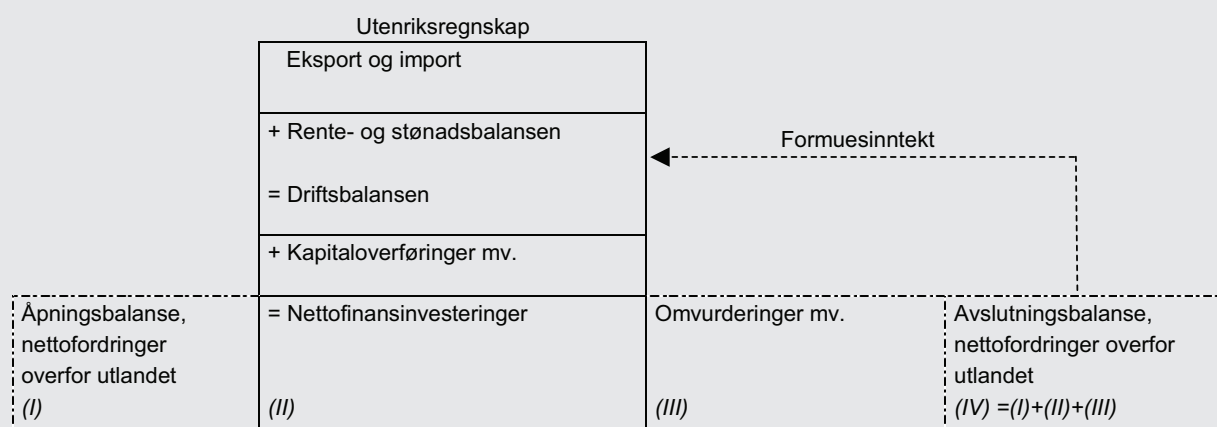
Utenriksregnskapet (UR) viser de økonomiske transaksjonene mellom Norge og utlandet. Driftstransaksjonene omfatter eksport og import av varer og tjenester, som sammen med inntekter og utgifter i form av blant annet renter og stønader overfor utlandet gir resultatet på *driftsbalansen*. I tillegg registreres overføring av formue uten motytelse (kapitaloverføringer) og kjøp og salg av immateriell kapital (patenter, rettigheter og så videre). Nettoresultat av disse transaksjonene pluss driftsbalansen tilsvarer per definisjon Norges *nettofinansinvesteringer* overfor utlandet.

Finansregnskapet viser resultatet av langsiktige og kortsiktige fordrings- og gjeldstransaksjoner i form av lån til og fra utlandet, bankinnskudd, omsetning av norske og utenlandske verdipapirer samt endringer i Norges Banks internasjonale

le reserver. Resultatet av alle transaksjonene i gjelds- og fordringsposter i en periode oppsummeres i saldoposten nettofinansinvestering.

Statistisk sentralbyrå utarbeider også statistikk over Norges beholdning av fordringer og gjeld overfor utlandet ved utgangen av hvert år. Denne statistikken presenteres under betegnelsen Internasjonal Investeringsposisjon (IIP). Figuren nedenfor illustrerer den prinsipielle sammenhengen mellom de ulike konti i utenriksregnskapet og statistikk over Norges fordringer og gjeld overfor utlandet. Beholdning av fordringer og gjeld kan endre seg enten gjennom transaksjonene eller gjennom omvurderinger på grunn av svingninger i valutakurser og pris på markedspapirer, eller regnskapsmessige opp- eller nedskrivninger.

Utenriksregnskapet og Norges beholdning av fordringer og gjeld

av 2005, mens direkteinvesteringene i Norge foretatt av utlendinger sto for 17 prosent av utenlandsgjelden. Andre investeringer, hovedsakelig i lån i utlandet og utlendingers innskudd i norske banker, utgjorde 42 prosent av den samlede gjelden overfor utlandet på samme tidspunkt.

I hele perioden 2003-2005 var Norge netto eksportør av direkteinvesteringskapital og porteføljeinvesteringskapital, mens vi for andre investeringer, hovedsakelig lån, har vært nettoimportører i denne perioden.

Nettofordringene ved utgangen av tredje kvartal 2006 kan beregnes ved å legge transaksjoner og omvurderinger i perioden første til tredje kvartal 2006 til nettofordringene i følge IIP ved utgangen av 2005. Transaksjoner og omvurderinger framgår av det kvartalsvise utenriksregnskapet. Slik beregning viser at nettofordringene økte med 271 milliarder kroner i perioden til 1 488 milliarder kroner ved utgangen av tredje kvartal 2006. Det er særskilt store porteføljeinvesteringer i utlandet som har bidratt til denne utviklingen.

Norges netto finansinvesteringer overfor utlandet er differansen mellom norske netto transaksjoner i fordringer på utlandet og utlandets netto transaksjoner i fordringer på Norge. Ifølge foreløpige beregninger var netto finansinvesteringene på 265 milliarder kroner i de tre første kvartalene av 2006.

Norske brutto investeringer i utlandet (transaksjoner) utgjorde 833 milliarder kroner i de tre første kvartalene i 2006. Direkte investeringer i utlandet var 82 milliarder kroner i samme periode. Porteføljeinvesteringer og andre finansinvesteringer, det vil si lån, innskudd og handelskreditter, er beregnet til henholdsvis 508 og 205 milliarder kroner i perioden. Av porteføljeinvesteringene utgjorde investeringen av Statens pensjonsfond – Utland hele 390 milliarder kroner, eller 77 prosent.

Utlandets brutto investeringer i Norge (norske gjeldstransaksjoner overfor utlandet) var på 621 milliarder kroner i perioden første til tredje kvartal 2006. Porteføljeinvesteringer utgjorde 185 milliarder kroner, andre finansinvesteringer 409 milliarder kroner.

Fordringer og gjeld overfor utlandet (IIP¹) ved utgangen av hvert år. Milliarder kroner

	2003	2004	2005
Fordringer i alt	2 709	2 994	3 819
Direkteinvesteringer i utlandet	493	515	649
Porteføljeinvesteringer	1 262	1 522	1 900
Andre investeringer	705	686	951
Internasjonale reserver	249	271	319
Gjeld i alt	2 069	2 152	2 602
Direkteinvesteringer i Norge	304	399	445
Porteføljeinvesteringer	827	799	1 064
Andre investeringer	938	954	1 093
Netto fordringer	640	842	1 217

¹ Norges internasjonale investeringsposisjon.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Økningen i nettofordringene i de tre første kvartalene i 2006 på 271 milliarder kroner er et resultat av transaksjoner (nettofinansinvesteringer) på 265 milliarder kroner og positive netto omvurderinger på 6 milliarder. Omvurderinger er beregnet gevinst eller tap fra svingninger i valutakurser og kursene (prisene) på verdipapirer. I og med at ikke alle prisendringer på verdipapirer er kjent, er anslaget på omvurderingene beheftet med usikkerhet.

Også tallene fra det kvartalsvise finansielle sektorregnskapet (FINSE) viser at nettofordringene overfor utlandet har økt betydelig gjennom de tre første kvartalene av 2006. Ved utgangen av tredje kvartal i 2006 var nettofordringene overfor utlandet i følge FINSE på 1 389 milliarder kroner. Forskjellen mellom tallene i UR/IIP og FINSE skyldes blant annet bruk av ulike datakilder og beregningsmetoder. FINSE har tidligere blitt utarbeidet av Norges Bank, men fra og med årsskiftet har dette ansvaret blitt overført til SSB. Det arbeides nå med å samkjøre utarbeidningen av FINSE og UR/IIP slik at tallene blir konsistente.

Direkteinvesteringer

Gjennom en direkteinvestering har investor til hensikt å etablere en varig økonomisk forbindelse med og å utøve effektiv innflytelse på virksomheten i investeringsobjektet. Alle investeringsforhold hvor investors samlede eierandel overstiger 10 prosent skal i prinsippet fanges opp av statistikken.

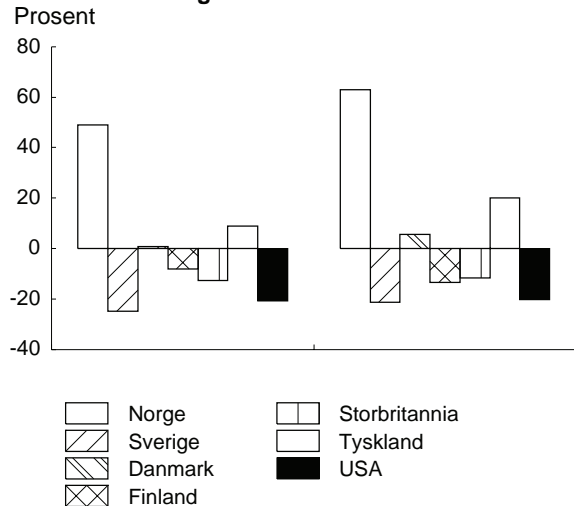
Direkteinvesteringer inkluderer både etableringen av investeringsforholdet og alle etterfølgende lån og andre kapitaltransaksjoner mellom investor og investeringsobjektet og tilknyttede foretak i utlandet. Verdisettingen av aksjeinvesteringer skal i prinsippet være til markedsverdi, men siden de fleste direkteinvesteringer gjelder ikke-børsnoterte selskaper, blir aksjer i praksis registrert til bokførte verdier, eller tilnærming til markedsverdier avhengig av datagrunnlaget.

Beholdningen av norske direkteinvesteringer i utlandet har i de seinere årene økt sterkere enn utenland-

Finansregnskapets hovedposter. Milliarder kroner

	2004	2005	06:1-06:3
Norske investeringer i utlandet	455	653	833
Direkte investeringer	36	129	82
Porteføljeinvesteringer	260	251	508
Andre finansinvesteringer	122	245	205
Internasjonale reserver	37	29	38
Utenlandske investeringer i Norge	268	400	621
Direkte investeringer	17	50	28
Porteføljeinvesteringer	69	211	185
Andre investeringer	182	139	409
Ufordelte kapitaltransaksjoner og statistiske avvik	34	21	54
Netto finansinvesteringer totalt	221	274	265
Omvurderinger, netto	35	84	6
Endring i Norges nettofordringer	255	357	271

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

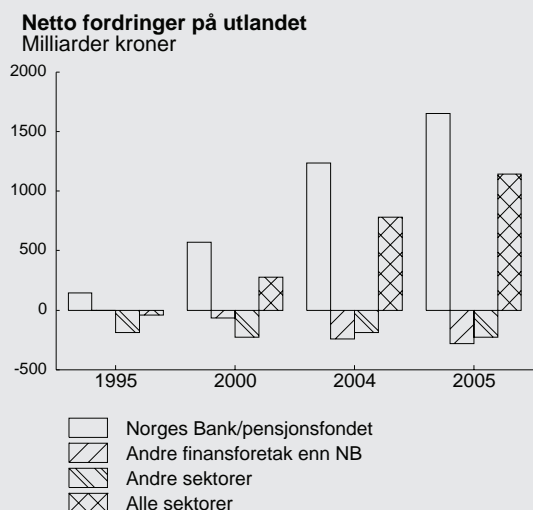
Nettofordringer overfor utlandet i prosent av BNP for utvalgte land.

Kilde: Det internasjonale pengefondet og Statistisk sentralbyrå

ske direkteinvesteringer i Norge, og var ved utgangen av 2005 på 649 milliarder kroner mot 445 milliarder kroner for inngående investeringer.

I statistikk over fordringer og gjeld overfor utlandet omfatter direkteinvesteringer kun første ledd i utlandet. SSB produserer imidlertid også statistikk som inkluderer indirekte investeringer, for eksempel utenlandske foretak eid av datterselskaper i utlandet. Denne statistikken har følgelig et større omfang enn direkteinvesteringer i for eksempel internasjonal investeringsposisjon og bygger også på andre datakilder. Den gir også flere detaljer, for eksempel at en større andel av norske direkte investeringer skjer i Asia, mens en mindre andel skjer i Europa.

Fra nettogjeld til store nettofordringer overfor utlandet

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Siden 1996 har Norge vært i netto fordringsposisjon overfor utlandet, og nettofordringene har økt raskt som følge av store overskudd på driftsbalansen overfor utlandet. Store deler av disse overskuddene er plassert i utlandet gjennom Statens pensjonsfond – Utland og Norges Bank, det meste i pensjonsfondet. Øvrige sektorer i økonomien, både finansielle og ikke-finansielle, har fortsatt nettogjeld. Blant finansforetak er det spesielt banker og kredittforetak som har stor utenlandsgjeld. Dette har sammenheng med at mye av utlånene deres finansieres i utlandet. Samlesektoren «andre sektorer» inkluderer kommunene og staten utenom Statens pensjonsfond – Utland, husholdninger og ikke finansielle foretak. Sektoren domineres av ikke-finansielle foretak. Nettogjelden deres er et resultat av at utlendinger eier mer av kapitalen i norske foretak enn norske foretak eier i utenlandske, og at norske selskaper har store netto konsernlån og andre lån i utlandet. Husholdningene er imidlertid i netto fordringsposisjon og har blant annet betydelige fordringer i form av fast eiendom i utlandet.

Selv om altså Norge gikk over fra å være netto gjeldshaver til netto fordringshaver midt på 1990-tallet, viser tallene fra utenriksregnskapet fortsatt underskudd på rente- og stønadsbalansen. Det er flere årsaker til dette. For det første inkluderer rente- og stønadsbalansen andre strømmer enn inntekter og utgifter

ter knyttet til fordringer og gjeld. Det gjelder for det første lønn til utlendinger ansatt i norske foretak og lønn til nordmenn ansatt i utenlandske foretak, som for 2006 er beregnet til en netto utgift for Norge på 14 milliarder kroner. For det andre inngår løpende inntektsoverføringer som ikke er relatert til eierskap og der mottaker ikke gir gjenytelse, for eksempel u-hjelp og annen bistand. Også her har Norge høyere utgifter enn inntekter, for 2006 anslått til netto -17 milliarder kroner.

Ser vi på de rene formuesinntektene og -utgiftene, dvs. renter, aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste, viser utenriksregnskapet at Norge hadde netto utgifter overfor utlandet i flere år etter at nettofordringene ble positive. Først i 2001 er det registrert positive netto formuesinntekter overfor utlandet. Dette betyr at den avkastningsraten som utlendinger oppnår på sine plasseringer i Norge er høyere enn den avkastningsraten som oppnås på norske plasseringer i utlandet.

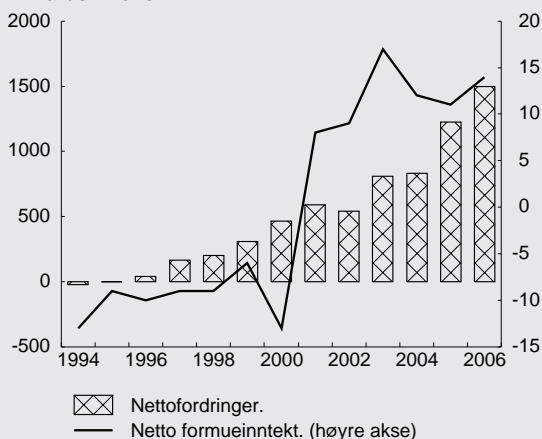
Tall for 18 utvalgte OECD-land¹ viser at Norges avkastning i form av løpende formuesinntekter er relativ normal. Derimot er raten Norge betaler i form av løpende gjeldsutgifter unormal høy. Dette reflekterer at utlendingers plasseringer i Norge er konsentrert om eierskap i næringer med høy avkastning, særlig oljenæringene. Oljeprisen er altså på den ene siden viktig som forklaring på veksten i Norges fordringer på utlandet og dermed våre løpende inntekter fra utlandet, og på den annen side med på å bestemme utviklingen i utgifter overfor utlandet gjennom utbytte som hentes ut av utenlandske oljeselskaper.

Rente- og stønadsbalansen omfatter ikke avkastning i form av verdistigning på formuesobjektene eller valutakursgevinster, og vil dermed ikke vise verdistigningen på Statens pensjonsfond – Utlands aksjeplasseringer som følge av kurstigninger. Verdistigning og kursgevinster føres i utenriksregnskapet under posten omvurderinger. Dette betyr at rente- og stønadsbalansen ikke viser hele avkastningen på våre nettofordringer på utlandet.

Det understrekes at det er til dels stor usikkerhet i enkelte av postene på rente- og stønadsbalansen. Det gjelder blant annet reinvestert fortjeneste, som erfaringsmessig kan bli revidert mye fra foreløpig til endelig regnskap.

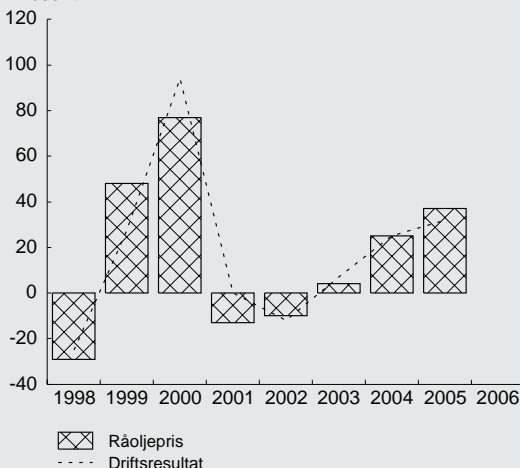
¹ Australia, Canada, Finland, Frankrike, Japan, Island, Italia, Nederland, New Zealand, Norge, Spania, Sveits, Sverige, Sør-Afrika, Tyskland, USA, UK, Østerrike.

Netto fordringer og netto formuesinntekter overfor utlandet.

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

Endring i råoljepris og driftsresultat i ikke-finansielle foretak

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

Porteføljeinvesteringer

Porteføljeinvesteringer defineres som investeringer i verdipapirer der formålet kun er avkastning og ikke varig innflytelse over utstederen av verdipapiret. Porteføljeinvesteringer omfatter følgelig investeringer i aksjer, andeler, obligasjoner og andre verdipapirer som ikke inngår i direkteinvesteringer. Tall for Norges porteføljeinvesteringer i utlandet og utlendingers porteføljeinvesteringer i Norge inngår i internasjonal investeringsposisjon, men det produseres også en særskilt statistikk "Porteføljeinvesteringer i utlandet" med landfordeling.

Norges porteføljeinvesteringer i utlandet var på 1 900 milliarder kroner ved utgangen av 2005. Dette tilsvarer en økning på 638 milliarder kroner eller om lag 50 prosent fra utgangen av 2003. Offentlig forvaltning er den sektoren med størst investeringer i utlandet og det gjelder for samtlige årganger. Årsaken er Statens Pensjonsfond – Utlands betydelige plasseringer. Nest etter offentlig forvaltning har forsikringssekskapene store porteføljeinvesteringer i utlandet. Det investeres mest i obligasjoner, men også mye i aksjer og andeler, og aksjeandelen er økende. USA er det landet som nordmenn investerer mest i uansett periode, deretter følger Tyskland og Storbritannia.

Utlendingenes porteføljeinvesteringer i Norge økte fra 827 milliarder kroner i 2003 til 1 064 milliarder kroner i 2005. Utlendingene investerer mest i obligasjoner og sertifikater, og da særlig i obligasjoner utstedt av banker og kredittforetak. Det siste har sammenheng med at bankene og kredittforetakene i stor grad finansierer sin virksomhet ved å legge ut obligasjonslån i utlandet.

Internasjonale reserver

Internasjonale reserver er generelt sett fordringer på utlandet som er kontrollert av sentralbanken eller annen valutapolitisk myndighet og som er tilstrekkelig likvide til at de kan brukes til for eksempel intervensjoner i valutamarkedene for å støtte opp om egen valuta. I Norge er internasjonale reserver lik Norges Banks valutareserver og fordringer på IMF. Fordringene på IMF er knyttet til rettigheter og plikter som følger av medlemskapet i IMF. Valutareserveene, som utgjør det aller meste av internasjonale reserver, er fordelt på tre porteføljer, en kortsiktig pengemarkedsportefølje, en investeringsportefølje (som inkluderer plassering i utenlandske aksjer) og en portefølje for midlertidig investering av midler for Statens pensjonsfond – Utland. De internasjonale reserveene har i den seinere tid vært i størrelsesorden 300-350 milliarder kroner. Det er for tiden ikke behov for store likvide valutareserver, da Norges Bank normalt ikke lenger intervenerer i valutamarkedet.

Andre investeringer

Posten «Andre investeringer» består av bankinnskudd, lån, varekreditter og andre typer fordringer og gjeld

som verken er direkteinvesteringer, porteføljeinvesteringer eller internasjonale reserver.

Bankinnskudd på gjeldssiden inkluderer bankenes kortsiktige lån (finansiering) i de internasjonale interbankmarkedene og omfatter følgelig mer enn innskudd i vanlig forstand. Tilsvarende gjelder på fordringssiden, men med mindre omfang. Ved utgangen av 2005 var bankenes innskudd fra utlandet på 311 milliarder kroner. Bankene dekker i tillegg langsiktige finansieringsbehov gjennom obligasjonslån, jf. porteføljeinvesteringer.

Utlån og lån omfatter banklån, konsernlån og gjenkjøps- og gjensalgavtaler (lån med sikkerhet i verdipapirer). Konsernlån har ofte bakgrunn i kontomellomværender mellom mor- og datterselskap og mellom andre beslektede selskaper i internasjonale konserner innenfor ikke-finansiell sektor. Slike lån inngår i direkteinvesteringer. I plasseringen av Statens pensjonsfond – Utland brukes gjenkjøps- og gjensalgavtaler i stor grad, og statsforvaltningen er derfor nå den sektoren som ved siden av ikke-finansielle foretak har størst lån i utlandet. Ved utgangen av 2005 utgjorde pensjonsfondets lån 439 milliarder kroner. Men denne lånegjelden (gjenkjøpsavtaler) må altså ikke oppfattes som at staten har behov for lånefinansiering i utlandet slik tilfellet var for en del år siden. Tilsvarende har statsforvaltningen store utlån i form av gjensalgavtaler. Pensjonsfondets utlån var på 562 milliarder kroner ved utgangen av 2005.

Bruttonasjonalproduktet etter inntektskomponenter

I nasjonalregnskapet uttrykker driftsresultatet den delen av bedriftenes verdiskaping som går til godtgjørelse av eiers egeninnsats og som avkastning på kapital som er skutt inn i virksomheten. Driftsresultatet for en næring beregnes som bruttoproduktet med tillegg for eventuelle næringssubsidier, og med fratrukk for kapitalslit, lønnskostnader og næringsskatter. Det hefter stor usikkerhet ved de foreløpige tallene for driftsresultatet. Derfor presenteres bare tall for landet totalt og for Fastlands-Norge.

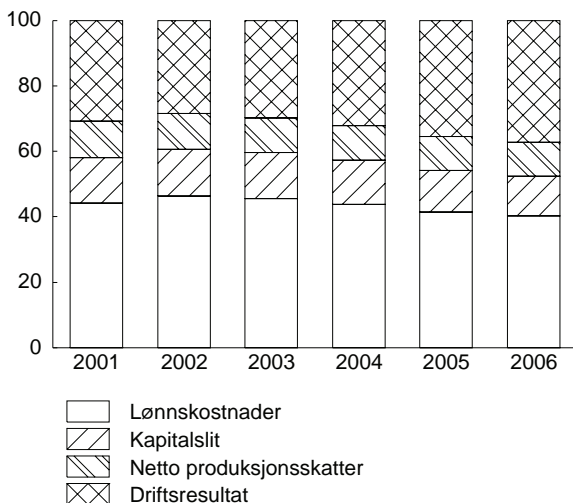
Ifølge det foreløpige nasjonalregnskapet var bruttonasjonalproduktet (BNP) i 2006 på 2 148 milliarder kroner målt i løpende priser, nesten 205 milliarder kroner eller 11 prosent høyere enn året før. BNP uttrykt i faste priser økte i 2006 med 2,9 prosent, mens prisene på varene og tjenestene som inngår i BNP steg med 7,4 prosent. Denne kraftige prisveksten skyldes oppgangen i prisene på eksport av råolje og naturgass.

Kapitalslitet for 2006 er beregnet til 260 milliarder kroner, 5 prosent over 2005-nivået. Netto produksjonsskatter og -subsidier økte med 24 milliarder kroner, eller 12 prosent. Totale lønnskostnader i 2006 er beregnet til 867 milliarder kroner, en vekst på 7,6 prosent fra 2005. Det totale driftsresultatet i 2006 kan

Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter. Milliarder kroner

	2005	2006	Endring fra 2005 til 2006	
			Milliarder kroner	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	1 943	2 148	205	10,6
Kapitalslit	247	260	13	5,3
Netto produksjonsskatter	200	224	24	12,0
Lønnskostnader	806	867	61	7,6
Driftsresultat	690	797	107	15,5
Fastlands-Norge				
Bruttoprodukt	1 446	1563	117	8,1
Kapitalslit	168	176	8	4,8
Netto produksjonsskatter	196	217	21	10,7
Lønnskostnader	765	822	57	7,5
Driftsresultat	317	347	30	9,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Inntektskomponenter i BNP. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

dermed foreløpig anslås til drøyt 797 milliarder kroner, 107 milliarder kroner eller 16 prosent høyere enn året før. Om lag tre firedeler av forbedringen av driftsresultatet stammer fra petroleumsvirksomheten.

For Fastlands-Norge, som omfatter norsk økonomi utenom petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart, viser de foreløpige nasjonalregnskapstallene at driftsresultatet i 2006 vokste med 9,5 prosent (30 milliarder kroner). Bruttoproduktet for Fastlands-Norge økte med 117 milliarder kroner, mens kapitalslit, netto produksjonsskatter og lønnskostnader til sammen økte med 87 milliarder kroner. Lønnsandelen for Fastlands-Norge, det vil si lønnskostnadens andel av bruttoproduktet, er foreløpig beregnet til 53 prosent i 2005, snaue ett halvt prosentpoeng lavere enn året før.

Disponibel inntekt og sparing for Norge

Etter en rekordhøy vekst i disponibel realinntekt i Norge fra 1999 til 2000 var det i de tre påfølgende årene relativt svak vekst i inntektene. I de tre siste årene har realdisponibel inntekt igjen økt sterkt. Ifølge foreløpige beregninger var veksten i realdisponibel inntekt fra 2005 til 2006 på vel 8 prosent. Den viktigste årsaken var utviklingen i oljeprisen. Men produksjonsutviklingen i Fastlands-Norge bidro også til økning i realinntekten i fjor. Spareraten for Norge i 2006 er beregnet til rekordhøye 31 prosent.

Disponibel inntekt for et land defineres som bruttonasjonalproduktet fratrukket både kapitalslit og netto overføringer til utlandet i form av lønn, formuesavkastning (renter, aksjeutbytte, reinvestert fortjeneste) og løpende stønader (blant annet bistand). Omvurderinger av fordringer og gjeld på utlandet som skyldes variasjoner i valutakurser og andre priser, er ikke inkludert i den disponible inntekten. Størrelsen er et nominelt mål på de ressurser landet har til disposisjon til konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge i 2006 er foreløpig anslått til 1 870 milliarder kroner. Til sammenligning er BNP beregnet til 2 148 milliarder kroner.

Ved å justere endringen i disponibel inntekt for prisstigning på varer og tjenester som anvendes innenlands, fås endring i disponibel realinntekt for Norge. Tabellen viser prosentvis vekst i disponibel realinntekt for Norge i forhold til året før for årene 2004 til 2006, og ulike bidrag til veksten. For 2006 er det foreløpig anslått at landets totale produksjon bidro med 2,8 prosentpoeng i økt realinntekt. Petroleumsvirksomheten bidro isolert sett til nedgang i realinntekten på 0,8 prosent, mens bidraget fra øvrig produksjonsvirksomhet var 3,6 prosentpoeng i 2006.

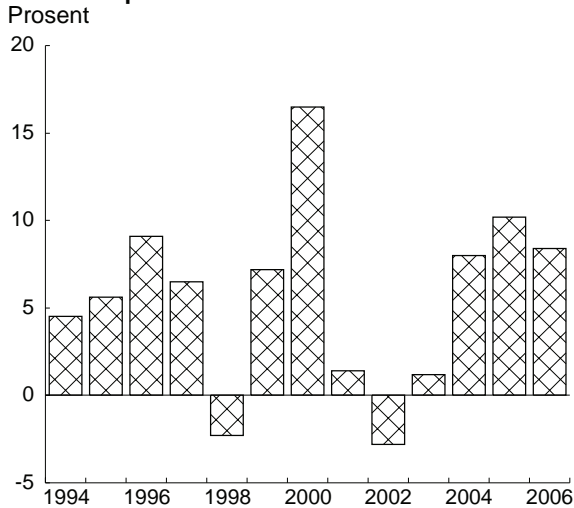
Bytteforholdet overfor utlandet måles ved forholdet mellom eksport- og importpriser. Når eksportprisene øker mer (eller reduseres mindre) enn importprisene, bedres bytteforholdet. Det innebærer at det skal mindre eksport til for å betale for et gitt importvolum. Fra

Bidrag til vekst i disponibel realinntekt fra året før for Norge. Prosent

	2004	2005	2006
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	8,0	10,2	8,4
Bidrag fra:			
Produksjonsvekst i petroleumsvirksomhet	0,1	-0,9	-0,8
Produksjonsvekst ellers	4,0	3,7	3,6
Endring i bytteforholdet generelt	4,2	7,7	5,5
Herav forårsaket av prisendring på råolje og naturgass	3,8	6,6	4,3
Endring i rente- og stønadsbalansen	-0,2	-0,2	0,1

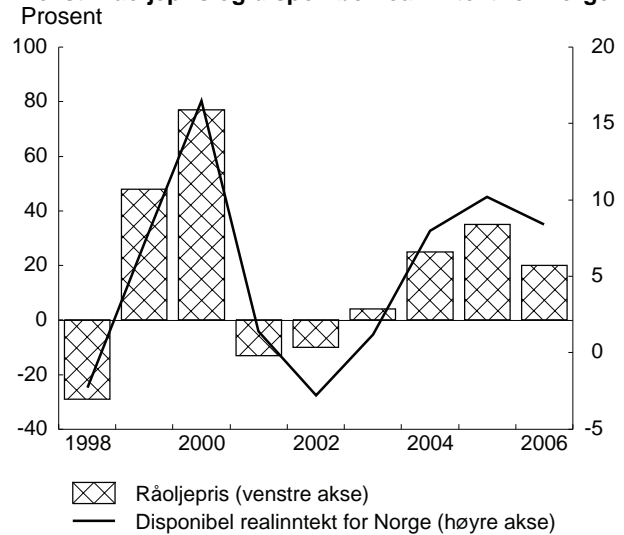
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vekst i disponibel realinntekt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vekst i råoljepris og disponibel realinntekt for Norge

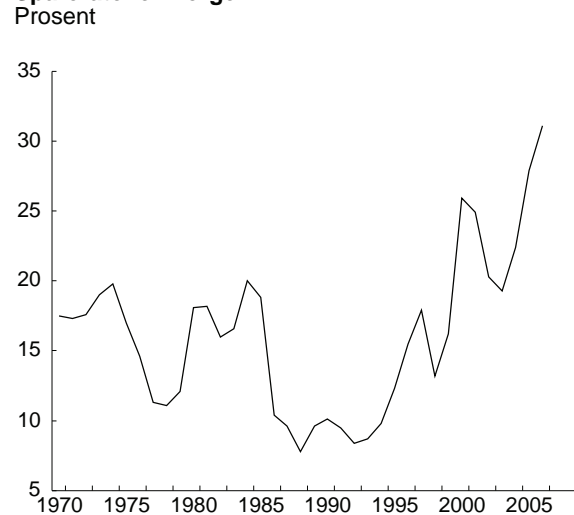
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2005 til 2006 var det betydelig prisoppgang for mange eksportprodukter, spesielt for petroleumprodukter. Også importprisene steg, men i betydelig mindre grad enn eksportprisene. Ifølge foreløpige tall bidro endringen i bytteforholdet til å øke veksten i realdisponibel inntekt for Norge med 5,5 prosentpoeng i 2006. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen var litt lavere i 2006 sammenlignet med 2005 og bidro dermed svakt til bedring i disponibel realinntekt for Norge.

Spareraten for Norge uttrykker landets totale sparing som andel av disponibel inntekt. I løpet av de siste 30 årene av forrige århundre varierte spareraten mellom 9 og 20 prosent. Spareraten var høyest på første halvdel av 1970-tallet og på første halvdel av 1980-tallet, da den var oppunder 20 prosent. I siste halvdel av 1990-tallet varierte spareraten rundt knapt 15 prosent.

Norges sparerate var i 2000 høyere enn noen gang tidligere, med en rate på 26 prosent. Spareraten har siden holdt seg relativt høy og er for 2006 foreløpig beregnet til hele 31 prosent. I nasjonalregnskapet posteres verdien av utvunnet olje og gass som produksjonsinntekt. Dette er med på å forklare nasjonalregnskapets høye sparetall, og kan finnes igjen som økte fordringer på utlandet for Statens pensjonsfond – Utland. Dersom utvinning av olje og gass hadde blitt beregnet som omplassing av formue ville man sett en betydelig lavere nasjonal sparerate.

Sparerate for Norge

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Økt import fra Asia og Øst-Europa

De senere år har importen av varer fra Asia, først og fremst fra Kina, vist en sterk økning. Relativt lav pris på disse importvarene har ført til markant lavere prisstigning i Norge. Den økende importen fra Asia bidrar dermed til at vi har fått lavere renter enn det vi ellers ville hatt, ettersom Norges Bank styrer renten etter et inflasjonsmål. Importen av billige varer øker imidlertid behovet for omstillinger i norsk næringsliv. Slike omstillinger kan til en viss grad gi økt arbeidsledighet. I dagens situasjon er det imidlertid åpenbart at samfunnet først og fremst høster velferdsgvinster ved at norske konsumenter får tilgang til billigere klær, skotøy og forbrukerelektronikk og at produsentene får tilgang på billigere produksjonsfaktorer som for eksempel kontormaskiner og databehandlingsutstyr.

Fra 2005 til 2006 økte den samlede importen av varer utenom skip og plattformer med 53,6 milliarder kroner (15 prosent). Importen av varer fra Kina økte med 4,0 milliarder kroner (21 prosent), mens importen fra Polen økte med 2,0 milliarder kroner (33 prosent). Importen fra Kina er sterkt sammensatt, men klær, kontormaskiner, edb-utstyr og telekommunikasjonsvarer utgjør betydelige andeler av denne importen. Importen av kontormaskiner og edb-utstyr fra Kina utgjorde 21 prosent av all import av denne typen varer til Norge i fjor. I den grad priser gir et signal om hvor avanserte de importerte varene er, kan det se ut som om mobiltelefonene vi importerte fra Kina i 2006 var betydelig mer avanserte enn i 2005. I 2005 var Kina det landet som leverte oss flest billige mobiltelefoner. I 2006 hadde mobiltelefonene fra Kina en pris i overkant av gjennomsnittet for alle mobiltelefoner som ble importert til Norge.

Hvitevarer, telekommunikasjonsutstyr og anleggsmaskiner står for det meste av den sterke økningen fra Polen. I 2006 var Polen vår tredje største leverandør av store fjernsynsmot-

takere (skjerm over 29 tommer) målt i antall apparater. Samtidig øker også importen fra andre østeuropeiske land som Litauen og Tsjekia. Fra Litauen var det særlig importen av ferdighus som økte, og fra Tsjekia fikk vi flere varer av jern og stål.

De viktigste vridningene i handelen fra 2005 til 2006 var at importen av varer fra Kina i stor grad økte på bekostning av import fra andre land, både for konsumvarer og varer fra industrien. Importen av industrimaskiner fra Kina økte med 40 prosent og varer som hører inn under gruppen kjøretøyer for veg med 67 prosent, sammenlignet med økninger på henholdsvis 14 og 13 prosent fra resten av verden. Men Kinas andeler innenfor disse gruppene er fortsatt beskjedne med henholdsvis 1,5 og 1,0 prosent.

Amerikanske dollar var oppgjørsvaluta for 42 prosent av importverdien av varer fra Kina i 2006 utenom skip og oljeplattformer. Det er om lag samme andel som i 2005. For varene fra resten av verden var amerikanske dollar oppgjørsvaluta for om lag 17 prosent av importen, mens 35 prosent var fakturert i euro. Imidlertid var den amerikanske dollaren nesten uendret fra 2005 til 2006 (fra NOK/USD 6,44 i 2005 til 6,41 i 2006). Dermed har ikke hovedoppgjørsv valutaen for importen fra Kina bidratt til å gjøre importen derfra relativt billigere i fjor. I 2006 var for øvrig norske kroner oppgjørsvaluta for 34 prosent av varene fra Kina, mot 28 prosent fra resten av verden.

Tollsatsene på industrivarer, herunder klær er blitt gradvis nedbygget i takt med nedbyggingen av tollsats under WTO-avtalen. I 1994 var for eksempel tollsatsen på drakter på 25 prosent. I 2006 var tollsatsene på 10,7 prosent for de fleste klesvarer, mens noen klesvarer har enda lavere sats.

Import av varer utenom skip og oljeplattformer, i alt og utvalgte land. Endring fra foregående år

	Millioner kroner			Prosent endring		Andel. Prosent	
	2004	2005	2006	2004-2005	2005-2006	2005	2006
I alt	320 218	351 008	404 653	9,6	15,3	100,0	100,0
Kina	16 181	19 136	23 104	18,3	20,7	5,5	5,7
Polen	5 146	5 987	7 965	16,3	33,0	1,7	2,0
Litauen	1 462	1 598	2 232	9,3	39,7	0,5	0,6
Tsjekia	2 417	2 601	3 134	7,6	20,5	0,7	0,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel.

Import av varer utenom skip og oljeplattformer, fra Kina og andre land. Utvalgte varegrupper

SITC	Kina 2006 Millioner kroner	Kinas andel av total import		Endring fra 2005 til 2006	
		2005 Prosent	2006 Prosent	Kina Prosent	Andre land Prosent
7 Maskiner og transportmidler i alt (utenom skip og oljeplattformer)	8 855	5,3	5,6	24,2	17,4
<i>Herav:</i>					
75 Kontormaskiner, EDB-utstyr	3 541	18,1	21,2	22,5	1,1
76 Telekommunikasjonsapparater og -utstyr	2 811	16,8	16,8	18,8	18,7
77 Elektriske maskiner og apparater	1 315	6,2	6,3	21,6	18,9
8 Ferdige varer	10 509	16,3	17,2	18,8	11,0
<i>Herav:</i>					
84 Klær og tilbehør	4 915	36,4	38,8	13,4	2,4
85 Fottøy	906	27,2	29,2	16,9	5,5
89 Forskjellige ferdige varer	2 331	11,0	11,6	17,0	9,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel.